

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

М.В. Менджул, О.Я. Рогач

**ПОРІВНЯЛЬНЕ ТРУДОВЕ
ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРАВО**

**Методичний посібник
для студентів за напрямом підготовки «Міжнародне право»**

Ужгород
2017

ББК – 67.5+67.305+67.305.6

УДК – 341:349.2:351.84

М – 50

Менджул М.В., Рогач О.Я. Порівняльне трудове та соціальне право: методичний посібник для студентів за напрямом підготовки «Міжнародне право». – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. – 48 с.

Методичний посібник для вивчення дисципліни «Порівняльне трудове та соціальне право» розроблений для студентів за напрямом підготовки «Міжнародне право» та відповідає навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. Методичний посібник містить систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

Динис Г.Г., к.ю.н., зав. кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ»;

Лазур Я.В., д.ю.н., декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».
Протокол № 4 від 05 лютого 2017 р.*

© М.В. Менджул, О.Я. Рогач, 2017

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план дисципліни	6
Основні критерії оцінювання знань студентів	8
Програма навчальної дисципліни „Порівняльне трудове та соціальне право”	10
Плани семінарських занять з курсу «Порівняльне трудове та соціальне право»	13
Методичні рекомендації з написання реферату	31
Теми рефератів	32
Орієнтовні запитання підсумкового контролю знань	34
Рекомендована література	36

ПЕРЕДМОВА

Глобалізаційні світові процеси та трансформації сучасного міжнародного правопорядку супроводжуються активною трудовою міграцією працездатного населення з одних держав до інших. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність врегулювання міждержавних відносин і, крім того, створює підстави для удосконалення національного трудового законодавства з метою адаптації його до міжнародних норм, які погоджені Міжнародною організацією праці (МОП).

Вивчення порівняльного трудового та соціального права стає необхідною умовою для одержання системного обсягу юридичних знань студентами, ознайомлення їх із найсучаснішими доробками провідних учених, порівняльно-правовим аналізом трудового законодавства України із відповідним законодавством країн світу.

При викладанні дисципліни «Порівняльне трудове та соціальне право» використовується порівняльний метод дослідження теоретичних та практичних аспектів трудового та соціального права України з аналогічним правом інших країн (США, Франція, Англія, Німеччина, Росія та ін.). Значна увага в навчальному процесі приділяється вивченню студентами українського трудового і соціального права з метою його гармонізації зі стандартами Європейського Союзу та його країн-членів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є трудові та соціальні відносини, включаючи ускладнені іноземним елементом, які виникають при: здійсненні найманим працівником права на працю та відпочинок; забезпеченні гарантій працевлаштування жінок, неповнолітніх, інвалідів; укладенні та розірванні трудових угод; забезпеченні зайнятості, профорієнтації і працевлаштування; професійному відборі, професійній підготовці й підвищенні кваліфікації кадрів безпосередньо на виробництві; соціально-партнерських відносинах; укладанні і виконанні колективних договорів; нагляді і контролі за охороною праці й дотриманням трудового законодавства; розгляді трудових спорів; пенсійному забезпеченні тощо.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення порівняльного трудового та соціального права базується на засвоєнні студентами таких дисциплін, як: теорія держави і права, міжнародне право, міжнародне приватне право, порівняльне конституційне право, порівняльне адміністративне право, порівняльне цивільне право.

Метою навчальної дисципліни є: опанування студентами системи знань з порівняльного трудового та соціального права; акцентування уваги студентів на складних теоретичних та практичних проблемах трудових правовідносин, включаючи ускладнені іноземним елементом; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню навиків аналітичного мислення у студентів; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування норм трудового та соціального права.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Порівняльне трудове та соціальне право» є: поглиблене вивчення студентами проблем трудового та соціального права України та країн світу, аналіз актів трудового законодавства України, зарубіжних країн, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури, вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми курсу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Порівняльне трудове та соціальне право» формуються предметно-фахові компетенції (соціально-особистісні, інструментальні, загальнопрофесійні, спеціалізовано-професійні та загальнонаукові) в тому числі:

- розуміння основних теоретичних положень трудового права та соціального права, понять, принципів та інститутів галузі;
- знання основних положень українського та зарубіжного трудового і соціального законодавства та тенденції їх розвитку, структури трудового права та трудового законодавства як України, так й інших країн світу;
- знання міжнародно-правового регулювання трудових відносин;
- порядок застосування норм міжнародного трудового права для регулювання відносин з працевлаштування, матеріального забезпечення і соціального страхування громадян України за кордоном та іноземних громадян на території України;
- вміння визначати необхідний масив правової літератури, законодавчої бази для практичного вирішення конкретних юридичних ситуацій;
- володіння спеціальною юридичною та міжнародно - правовою термінологією, загальнонауковою та правничою методологією;
- уміння тлумачити міжнародні та національні нормативно-правові акти, які регулюють трудові та соціальні відносини;
- уміння застосовувати норми, встановлені Міжнародною організацією праці, трудовим законодавством України та іноземних держав для врегулювання практичних питань, що можуть виникнути при залученні найманої праці або для вирішення суперечок, пов'язаних із застосуванням норм, які регулюють трудові відносини, зокрема, трудової міграції, її соціального забезпечення;
- надання пропозицій щодо приведення законодавства України у відповідність з міжнародними стандартами, а також його вдосконалення;
- консультування громадян і організації України з питань трудового права, інформування про місцеве законодавство та звичаї, що діють у правовому полі іноземних держав, щоб брати участь у вирішенні можливих спорів і розробляти шляхи узгодження проблем на засадах взаємності;
- проведення наукових досліджень, організація наукових дискусій з проблемних питань теорії та практики застосування норм, які регулюють трудові відносини, і організація апробації висновків наукових досліджень та вжиття заходів щодо впровадження їх результатів на практиці.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Право людини на працю і міжнародні гарантії його забезпечення	4	1	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 2. Загальна характеристика міжнародно - правового регулювання праці, трудового права України та зарубіжних країн	6	2	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 3. Джерела трудового права України та інших країн світу	7	2	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 4. Трудові правовідносини	6	1	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6	-	-	12	23	3	-	-	-	20
Змістовий модуль 2.												
Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування населення	6	1	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 6. Трудовий договір в Україні та в інших країнах	8	3	2	-	-	3	7	2	-	-	-	5
Тема 7. Робочий час	5	1	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 8. Час відпочинку	7	2	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 9. Оплата праці	5	1	1	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 10. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві	5	-	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 11. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві	6	2	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5

Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору	6	2	1	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 13. Індивідуальні трудові спори	7	2	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Разом за змістовим модулем 2	56	14	14	-	-	27	51	6	-	-	-	45
Змістовий модуль 3.												
Тема 14. Соціальне партнерство і колективне трудове право	5	1	1	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 15. Правовий статус профспілок та організацій роботодавців	5	1	1	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 16. Колективні договори (угоди)	7	2	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Тема 17. Порядок вирішення колективних трудових спорів	7	2	2	-	-	3	5	-	-	-	-	5
Разом за змістовим модулем 3	24	6	6	-	-	12	21	1	-	-	-	20
Змістовий модуль 4.												
Тема 18. Право соціального забезпечення в Україні та в інших країнах: загальна характеристика	5	1	1	-	-	3	9	2	-	-	-	7
Тема 19. Правове регулювання пенсійного забезпечення	7	2	2	-	-	3	8	-	-	-	-	8
Тема 20. Правове регулювання соціальних допомог	5	1	1	-	-	3	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 4	27	4	4	-	-	9	25	2	-	-	-	23
Усього (1+2 модуль)	120	30	30	-	-	60	120	12	-	-	-	108

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Протягом семестру студенти вивчають 2 модулі з дисципліни, які складаються із чотирьох змістових модулів. Після виконання модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи та тестування. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали практичні завдання, до поточного контролю за змістовим модулем не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за 2 модулями отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі студент також має право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче поліпшити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати іспит.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за 2 модулі отримав менше 60 балів, зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, якщо відповіді студента під час заліку оцінені менше, ніж у 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконанням модульних завдань (письмові контрольні роботи, комп'ютерні тестові завдання);
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної (самостійної) роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи та комп'ютерного тесту, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання індивідуальної (самостійної) роботи здійснюється у межах 20 балів за підготовку рефератів, наукових робіт, участь в наукових конференціях, підготовку науково-дослідницьких статей та їх озвучення, опрацювання наукових статей та першоджерел, участь в олімпіадах та конкурсах.

Оцінювання активності під час аудиторних занять здійснюється у межах 30 балів:

30-25 балів – відвідано не менше 90% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре» «відмінно»;

25-17 балів – відвідано не менше 75% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре», «відмінно»;

17-10 балів – відвідано не менше 60% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно»;

до 10 балів – відвідано не менше 50% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре».

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ТРУДОВЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРАВО»

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика порівняльного трудового права

Тема 1. Право людини на працю і міжнародні гарантії його забезпечення.

Право на працю – одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст. Міжнародні стандарти права на працю. Значення Конвенцій МОП у гарантуванні трудових прав. Державні гарантії трудових прав за законодавством України.

Тема 2. Загальна характеристика міжнародно - правового регулювання праці, трудового права України та зарубіжних країн.

Поняття міжнародного трудового права та його значення. Предмет та методи правового регулювання трудового права України та інших країн світу. Структура та диференціація трудового права: загальні положення. Сім'ї трудового права. Диференціація трудового права в залежності від державного устрою країн. Національна диференціація трудового права. Принципи трудового права. Місце трудового права в системі права.

Тема 3. Джерела трудового права України та інших країн світу.

Джерела трудового права: поняття та види. Кодифікація трудового права в країнах світу та характеристика джерел трудового права окремих країн (Росія, США, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Японія та ін.). Джерела трудового права України: загальна характеристика. Нормативно-правові акти як основні джерела трудового права України.

Тема 4. Трудові правовідносини.

Поняття та система правовідносин у трудовому праві. Суб'єкти трудових правовідносин. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин. Трудова правосуб'єктність та її особливості. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.

Змістовий модуль 2. Індивідуальні трудові відносини

Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування населення.

Міжнародні правові акти про зайнятість та захист від безробіття. Поняття та форми зайнятості населення. Правовий статус безробітного. Державна служба зайнятості та її повноваження. Поняття працевлаштування та його правові форми. Посередництво при наймі. Взаємовідносини органів з працевлаштування (посередників) з наймачами робочої сили. Особливості працевлаштування окремих категорій громадян.

Тема 6. Трудовий договір в Україні та в інших країнах.

Трудовий договір: поняття, види та значення. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору, його істотні умови. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Приймання на роботу і оформлення трудового договору. Випробування при прийманні на роботу. Зміна умов трудового договору. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.

Тема 7. Робочий час.

Правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу. Види робочого часу: нормальна та скорочена тривалість робочого часу, неповний та ненормований робочий час. Режим робочого часу та його види. Надурочні роботи: їх поняття, випадки та порядок застосування. Облік робочого часу: поняття та види.

Тема 8. Час відпочинку.

Міжнародно-правове регулювання часу відпочинку. Поняття та види часу відпочинку. Святкові й неробочі дні. Відпустки, їх види та порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки. Відпустка без збереження заробітної плати.

Тема 9. Оплата праці.

Право працівника на оплату праці та його захист. Поняття оплати праці та її структура. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Державне та договірне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.

Тема 10. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві.

Міжнародно-правове регулювання охорони праці. Зміст охорони праці як інституту трудового права. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві. Організація охорони праці працівників на підприємстві. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.

Тема 11. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві.

Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок. Способи забезпечення дисципліни праці: система організаційних, моральних та матеріальних стимулів (заохочення); заходи правового впливу; заходи громадського впливу; дисциплінарні стягнення. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.

Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.

Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстава та умови матеріальної відповідальності. Види матеріальної відповідальності. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.

Тема 13. Індивідуальні трудові спори.

Поняття та види трудових спорів (конфліктів). Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення. Порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС). Судовий порядок розгляду трудових спорів. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Змістовий модуль 3. Колективні трудові відносини

Тема 14. Соціальне партнерство і колективне трудове право.

Поняття соціального партнерства. Правове регулювання соціального партнерства в Україні та зарубіжних країнах. Сторони та інші суб'єкти соціального партнерства. Колективне трудове право, його становлення та розвиток. Поняття та види трудового колективу. Повноваження трудового колективу.

Тема 15. Правовий статус профспілок та організацій роботодавців.

Міжнародно-правове регулювання порядку утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок. Права, гарантії та обов'язки профспілок. Мета, завдання, функції організацій роботодавців та практика їх утворення в Україні та зарубіжних країнах. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань, порядок їх створення та припинення. Повноваження профспілок, організацій і об'єднань роботодавців у колективно-договірному регулюванні трудових відносин.

Тема 16. Колективні договори (угоди).

Поняття і значення колективного договору. Необхідні умови та сфери дії колективного договору (угоди). Характеристика міжнародних правових норм, що регулюють укладення колективних договорів. Сторони колективного договору (колективної угоди). Колективні переговори та порядок укладення колективних договорів. Зміст, форма та строк дії колективного договору (угоди). Примусова сила колективних договорів в деяких країнах світу. Відповідальність за порушення колективного договору.

Тема 17. Порядок вирішення колективних трудових спорів.

Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів. Органи з розгляду колективних трудових спорів. Процедури примирення, посередництва та арбітражу. Право на страйк та його реалізація.

Змістовий модуль 4. Загальна характеристика порівняльного соціального права

Тема 18. Право соціального забезпечення в Україні та в інших країнах світу: загальна характеристика.

Правове регулювання міжнародних соціальних відносин. Поняття та принципи права соціального забезпечення. Джерела законодавства про соціальне забезпечення та їх види. Відносини, що виникають із застосування законодавства про соціальне забезпечення. Суб'єкти соціально-правових відносин: поняття, права та обов'язки. Проблеми соціального забезпечення мігрантів-працівників.

Тема 19. Правове регулювання пенсійного забезпечення.

Право на пенсійне забезпечення. Поняття пенсій та їх види. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах. Система недержавного пенсійного страхування. Порядок призначення та виплати пенсій.

Тема 20. Правове регулювання соціальних допомог.

Правове регулювання соціальних допомог в Україні та зарубіжних країнах. Види соціальної допомоги: допомога при тимчасовій непрацездатності; допомога при народженні дитини; допомога сім'ям; допомога з безробіття; вихідна допомога; допомога при виробничому травматизмі; допомога у випадку втрати годувальника; допомога на поховання; допомога з інвалідності; субсидії тощо. Підстави, умови призначення та розміри соціальних допомог.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ТРУДОВЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРАВО»

Тема 1. Загальна характеристика міжнародно - правового регулювання праці, трудового права України та зарубіжних країн

1. Поняття міжнародного трудового права та його значення.
2. Предмет та методи правового регулювання трудового права України та інших країн світу.
3. Структура та диференціація трудового права: загальні положення.
4. Сім'ї трудового права.
5. Диференціація трудового права в залежності від державного устрою інших країн. Національна диференціація трудового права.
6. Джерела трудового права: поняття та види.
7. Кодифікація трудового права в країнах світу та характеристика джерел трудового права окремих країн (Росія, США, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Японія та ін.).
8. Джерела трудового права України: загальна характеристика.
9. Принципи трудового права.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст понять: «міжнародне трудове право», «сім'ї трудового права», «диференціація трудового права».
2. Складіть порівняльну таблицю предмета та методів правового регулювання трудового права України та інших країн світу.
3. Складіть порівняльну таблицю сімей трудового права.
4. Складіть блок-схему принципів трудового права.
5. Проаналізуйте особливості застосування порівняльного методу в трудовому праві.
6. Продовжіть: «Внутрінаціональна диференціація трудового права – це ...»
7. Продовжіть: «Диференціація трудового права здійснюється залежно від: ...».
8. Дослідіть етапи розвитку трудового права в країнах ЄС.
9. Складіть порівняльну таблицю джерел трудового права України та однієї зарубіжної країни (на вибір студента).

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72-80.
3. Про скасування примусової праці: Конвенція МОП № 105, 1957 р. (ратифікована 5 жовтня 2000 р.).
4. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.).
5. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
6. Актуальні проблеми трудового права України : колект. моногр. / кол. авт.: О. А. Золотарьова та ін.; за заг. ред. О. А. Золотарьової – О. : Негоціант, 2009. – 121 с.
7. Андрианова М. А. Соотношение и взаимодействие международного частного и трудового права России в вопросах регулирования трудовых отношений с участием иностранцев. Международное частное трудовое право / М. А. Андрианова // Государство и право. – 2002. – № 9. – С. 64 –70.
8. Архипов В. В. Место конвенций МОТ в трудовом законодательстве России / В.В. Архипов // Современное право. – 2007. – № 3. – С. 79 - 84.

9. Асриян Б. А. Международно-правовое регулирование труда иностранцев (на примере нормотворческой деятельности МОТ и ООН) / Б. А. Асриян // Международное публичное и частное право. – 2003. – № 1 (10). – С. 25 – 31.
10. Асриян Б. А. Международный труд: основные правовые понятия / Б. А. Асриян // Международное публичное и частное право. – 2004. – № 1 (16). – С. 42 – 46.
11. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М. Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
12. Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід: навч. посіб. / С. В. Венедіктов. – К. : Алерта, 2012. – 367 с.
13. Гликман О.В. Проблема эффективности механизма контроля МОТ / О. В. Гликман // Московский журнал международного права. – 2005. – № 3 (59). – С. 56 –76.
14. Иванов С. А. МОТ: контроль за применением международных норм о труде и его проблемы / С. А. Иванов // Государство и право. – 1997. – № 7. – С. 17 – 24.
15. Киселев И.Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. / И.Я. Киселев – М.: Дело, 1999. – 728 с.
16. Киселев И. Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда / И.Я. Киселев– М.: Эксмо, 2005. – 608 с.
17. Лавріненко О. В. Принцип єдності й диференціації правового регулювання соціально-трудоу відносин у системі галузевих принципів трудового права України : монографія / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. – 358 с.
18. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права / П.Д. Пилипенко – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 1999. – 214 с.
19. Процевський О. Про предмет трудового права України / О. Процевський // Право України. – 2001. – № 12. – С. 81 – 86.
20. Щербина В. І. Функції трудового права / В.І. Щербина. – Д. : Академія митної служби України, 2007. – 426 с.

Тема 2. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

1. Поняття та система правовідносин у трудовому праві.
2. Трудова правосуб'єктність та її особливості.
3. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
4. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Основні права та обов'язки роботодавця.
5. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст понять: «трудові правовідносини», «суб'єкт трудових правовідносин», «об'єкт трудових правовідносин», «трудова правосуд'єктність».
2. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків працівника і роботодавця як суб'єктів трудових правовідносин.
3. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків працівника за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
4. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків роботодавця за законодавством України та ЄС(держава на вибір студента).
5. Порівняйте права та обов'язки роботодавця-фізичної особи за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
6. Задача.

Олексій пропрацював на підприємстві «Карпати» інженером 20 років, і був обурений тим, що його звільняють з роботи через досягнення пенсійного віку. Керівництво обґрунтувало це тим, що в них іде скорочення робочих місць, тому керівництво вирішило працівників, які досягли пенсійного віку, скоротити. *Назвіть суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин, що виникли? Чи має можливість Олексій оскаржити рішення керівництва підприємства «Карпати»?*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
3. Проект Трудового кодексу України.
4. Александров Н.Г. Трудовое правоотношение /Н.Г. Александров. – М.: Юрид. изд-во Министерства юстиции СССР, 1948. – 336 с.
5. Барабаш А.О некоторых свойствах трудового правоотношения /А.Барабаш //Государство и право. – 2003. – № 12. – С. 21 – 27.
6. Венедіктов С.В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні: монографія /С.В. Венедіктов. – Х.: ХНУ ім.В.Н.Каразіна, 2011. – 224 с.
7. Венедіктов С.В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід: навч. посіб. /С.В.Венедіктов. – К.: Алерта, 2012. – 367 с.
8. Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин /С.Кожушко //Право України. – 2005. – № 9. – С. 89 – 91.
9. Костюк В.Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики: монографія /В.Л.Костюк. – К.: Видавець Карпенко В.М., 2012. – 464 с.
10. Панасюк О. Про соціальний аспект трудових відносин /О.Панасюк //Право України. – 2004. – № 4. – С. 116 – 121.
11. Пилипенко П.Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин /П.Д.Пилипенко. – К.: Знання, КОО, 2003. – 146 с.
12. Процевський В. Виникнення трудових правовідносин з державними службовцями /В.Процевський //Право України. – 2001. – № 11. – С. 75 – 79.
13. Рим О.М. Запобігання конкуренції у трудових правовідносинах: монографія /О.М.Рим. – Т.: Терно-граф, 2011. – 160 с.
14. Роїна О.М. Трудові правовідносини: практ. Пос. /О.М. Роїна– К.: КНТ, 2005. – 348 с.
15. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: монографія /А.М. Слюсар. – Х.: ФІНН, 2011. – 335 с.
16. Солодовник Л. Юридичні факти – підстави виникнення трудових правовідносин /Л.Солодовник //Право України. – 2000. – № 1. – С. 59 – 63.
17. Пилипенко С.М. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко [та ін.]. - 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.
18. Пилипенко Д.М. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - 5-те вид., переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2014. – 548 с.
19. Шамшина І.І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин: монографія /І.І. Шамшина. – Луганськ: Література, 2010. – 448 с.

Тема 3. Забезпечення зайнятості та працевлаштування

1. Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості.
2. Правове та фінансове забезпечення зайнятості населення.
3. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус.
4. Державна служба зайнятості та її повноваження.
5. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст понять: «зайнятість населення» «категорії зайнятого населення», «безробітний».
2. Складіть блок-схему основних державних гарантій у сфері зайнятості.
3. Проаналізуйте правове та фінансове забезпечення зайнятості населення в Україні та ЄС (держава на вибір студента).

4. Складіть порівняльну таблицю державної реєстрації безробітних громадян в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
5. Складіть порівняльну таблицю правового статусу безробітних в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
6. Порівняйте правовий статус державних служб зайнятості в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
7. Порівняйте особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
8. Задача.

Микуляк хотів влаштуватись на роботу і звернувся за допомогою до центру зайнятості. Не дочекавшись результату, уже наступного дня Микуляк почав самотужки шукати роботу, і через тиждень знайшов роботу у магазині «Вопак» на посаді продавець-консультант. Через 2 дні йому зателефонували з центру зайнятості та запропонували таку ж саму роботу в тому ж магазині та на ту ж посаду. *Дайте правову оцінку цій ситуації? Як повинна проходити процедура працевлаштування?*

9. Задача.

Ігнатюк був підприємцем, але останнім часом не отримував прибутку, тому він вирішив звернутись до служби зайнятості з вимогою допомогти знайти йому роботу. Йому було відмовлено, оскільки в центрі зайнятості зауважили, що поки він є підприємцем, то відноситься до категорії зайнятого населення. *Чи правомірні дії служби зайнятості? Та як діяти Ігнатюку?*

10. Задача.

Сім'я Кушнір переселилась до Києва внаслідок проведення АТО на території Луганщини та звернулась до служби зайнятості за допомогою знайти роботу. Там їм надали перелік документів, які їм необхідно було зібрати для того, щоб стати на облік до центру зайнятості. Але з перерахованих документів у них були лише паспорти, бо всі інші документи були втрачені, а на їх відновлення потрібно було більше місяця. *Перерахуйте, які документи потрібно надати до служби зайнятості для працевлаштування ВПО?*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Про безробіття: Конвенція МОП № 2, 1919 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.).
3. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
4. Проект Трудового кодексу України.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – ст. 171.
6. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – С. 243.
7. Золотарьова О.А. Актуальні проблеми трудового права України : колект. моногр. / кол. авт.: О.А. Золотарьова та ін. ; за заг. ред. О.А. Золотарьової – О. : Негоціант, 2009. – 121 с.
8. Заржицький О.С. Гарантії в трудовому праві України : монографія / О.С. Заржицький та ін. ; відп. ред. О. С. Заржицький. - Д. : Арт-Прес, 2008. - 288 с.
9. Злупко С.М. Людський потенціал, зайнятість населення і соціальний захист населення: навч. посіб. / С.М. Злупко, Й.І. Радецький. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2001. – 192 с.
10. Лавріненко О.В. Механізм правового регулювання відносин із добору кадрів: проблеми становлення трудового законодавства України та шляхи вдосконалення його понятійного апарату: монографія /О.В.Лавріненко. – Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. – 166 с.
11. Бабаскін А.Ю. Трудове право України : академічний курс: підручник /А.Ю. Бабаскін та ін. ; заг. ред. Н.М.Хуторян; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К.: А.С.К., 2004. – 607 с.
12. Прилипко С.М. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко [та ін.]. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.

13. Пилипенко П.Д. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – 5-те вид., переробл. та допов. - К. : Ін Юре, 2014. – 548 с.

Тема 4. Трудовий договір

1. Трудовий договір: поняття, види та значення.
2. Сторони трудового договору.
3. Зміст трудового договору, його істотні умови.
4. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору.
5. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору.
6. Випробування при прийнятті на роботу.
7. Зміна умов трудового договору.
8. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.
9. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст понять «трудовий договір», «контракт», «істотні умови трудового договору», «переміщення», «переведення».
2. Складіть порівняльну таблицю видів трудових договорів.
3. Випишіть нормативно-правові акти в Україні та в одній із зарубіжних країн (за вибором студента), які дозволяють укладення контракту.
4. Проаналізуйте особливості правового статусу фізичної особи–роботодавця в Україні та зарубіжних країнах.
5. Напишіть блок-схему істотних умов трудового договору.
6. Складіть порівняльну таблицю переведення та переміщення.
7. Випишіть 10 прикладів встановлення в законодавстві зарубіжних країн строку випробування при прийнятті на роботу.
8. Складіть порівняльну таблицю підстав та правових наслідків припинення трудового договору.
9. Підготуйте проект трудового договору.
10. Задача:

ТОВ «Карпати», що є резидентом України і здійснює підприємницьку діяльність в Ужгородському р-ні оголосило конкурс на заміщення вакантної посади інженера. На конкурс подали документи громадянин України А. Петренко, громадянин Угорщини П. Орбан, громадянин Словаччини А. Сливак. За результатом тестового відбору трудовий договір було укладено з громадянином Угорщини П. Орбаном.

Громадянин України А. Петренко вважає, що були допущені порушення при відборі кандидатів і на роботу мали взяти його. А. Петренко звернувся до суду. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.– Ст. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72 – 80.
3. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП, 1973 р. (ратифікована 7 березня 1979 р.).
4. Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємства: Конвенція МОП № 158, 1982 (ратифікована 4 лютого 1994 р.).

5. Про охорону заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.).
6. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
7. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
8. Про трудові книжки працівників: Постанова КМУ від 27 квітня 1993 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/301-93-%D0%BF>
9. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: наказ Мінпраці, Мін'юсту України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93>
10. Архипов В.В. Спор об отказе в приеме на работу / В.В. Архипов // Современное право. – 2005. – № 8. – С. 2 – 8.
11. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
12. Болотіна Н.Б. Трудовий договір за законодавством України: навчальний посібник / Н.Б. Болотіна – К.: Вид. Паливода А.В., 2002. – 124 с.
13. Бондаренко Э.Н. Трудовой договор как основание возникновения правоотношения / Э. Н. Бондаренко. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 226 с.
14. Бриллиантова Н.А., Архипов В.В. Необходимые условия трудового договора: проблемы их отражения в трудовом договоре / Н.А. Бриллиантова, В.В. Архипов // Современное право. – 2007. – № 4. – С. 65 – 68.
15. Венедіктов С.В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні : монографія / С.В. Венедіктов. –Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 224 с.
16. Гарибян В.Т. Как правильно составить трудовой договор : коммент. законодательства / В.Т. Гарибян. – М. : Эксмо, 2005. – 332 с.
17. Ершов В.В. Трудовой договор: учебно-практическое пособие /В.В. Ершов, Е.А. Ершова. - 2-е изд. – М. : Дело, 2000. – 351 с.
18. Іншин М.І. Правове регулювання службово-трудоної діяльності державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України : навч. посіб. / М.І. Іншин. - Х.: ФІНН, 2010. – 672 с.
19. Киселев И. Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. И.Я. Киселев – М.: Дело, 1999. – 728 с.
20. Лазор В. Юридична природа трудового договору в ринкових умовах / В.Лазор // Право України. – 2000. – № 1. – С. 64 – 66.
21. Томашевский К.Л. Трудовой договор в законодательстве стран Западной Европы: сравнительно-правовой аспект / К.Л. Томашевский // Государство и право. – 2005. – № 6. – С. 97 – 101.

Тема 5. Робочий час. Час відпочинку

1. Правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН.
2. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
3. Види робочого часу: нормальна та скорочена тривалість робочого часу, неповний та ненормований робочий час.
4. Режим робочого часу та його види.
5. Надурочні роботи: їх поняття, випадки та порядок застосування.
6. Облік робочого часу: поняття та види.
7. Міжнародно-правове регулювання часу відпочинку.
8. Поняття та види часу відпочинку. Святкові і неробочі дні.
9. Відпустки, їх види та порядок надання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів «робочий час», «режим робочого часу», «час відпочинку», «відпустка».
2. Проаналізуйте правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН.
3. Складіть порівняльну таблицю видів робочого часу.
4. Продовжіть: «Надурочні роботи – це ...»
5. Складіть порівняльну таблицю режимів робочого часу.
6. Продовжіть: «Облік робочого часу – це ...»
7. Проаналізуйте правове регулювання часу відпочинку в нормативних актах МОП та ООН.
8. Складіть порівняльну таблицю видів відпусток в Україні та країнах ЄС.
9. Який термін відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами в Україні?
10. Задача:

Іванов А. (17 років) працює з 1 січня 2013 р. на Поштамті м. Ужгорода. 20 квітня він подав заяву про надання йому щорічної відпустки з 1 травня 2013 р. Роботодавець відмовив у наданні йому відпустки, мотивуючи це тим, що існує графік відпусток і він зможе отримати відпустку не раніше серпня. Крім того, ще не настав шестимісячний термін його безперервної роботи в організації.
Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірна відмова у наданні відпустки?

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72 – 80.
3. Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.).
4. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.).
5. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
6. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – С. 4.
7. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
8. Венедіктов С.В. Правове регулювання трудових відносин: Вітчизняний та зарубіжний досвід: навч. посіб. / С. В. Венедіктов. – К.: Алерта, 2012. – 367 с.
9. Гаращенко Л.П. Правове регулювання відпусток за законодавством України / Л.П. Гаращенко – К.: Павлім, 2003. – 172 с.
10. Киселев І.Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. / И. Я. Киселев – М.: Дело, 1999. – 728 с.
11. Киселев І.Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. / И.Я. Киселев – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 608 с.
12. Ситницька О.А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України: монографія / О.А. Ситницька. – Хмельницький: Вид-во Хмельницьк. ун-ту упр. та права, 2010. – 167 с.
13. Пилипенко П.Д. Трудове право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П.Д. Пилипенка. – 4-те вид., переробл. та допов. – К.: Ін Юре, 2010. – 533 с.
14. Хуторян Н. Удосконалення порядку надання відпусток у проекті Трудового кодексу України / Н. Хуторян // Юридична Україна. – 2006. – № 1 (37). – С. 44 – 48.

Тема 6. Оплата праці

1. Право працівника на оплату праці та його захист.
2. Поняття оплати праці та її структура.
3. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні.
4. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
5. Державне та договірне регулювання оплати праці.
6. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
7. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «оплата праці», «основна заробітна плата», «компенсаційні виплати», «мінімальна заробітна плата».
2. Складіть блок-схему структури оплати праці.
3. Складіть порівняльну таблицю основної заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
4. Порівняйте державне та договірне регулювання оплати праці за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
5. Проаналізуйте, що враховується при визначенні розміру мінімальної заробітної плати в Україні.
6. Порівняйте розміри мінімальної заробітної плати в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
7. Складіть порівняльну таблицю порядку встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці в Україні та ЄС (держава на вибір студента).

8. Задача:

Керівництво ТОВ «Електро» повідомило працівників, що з наступного місяця у всіх працюючих заробітна плата буде знижена до мінімальної у зв'язку з тим, що підприємство на межі банкрутства. Працівники були обурені таким рішенням та погрожували судовим позовом, що керівництво незаконно діє. *Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

9. Задача:

Панасенко працював консультантом у магазині «Електролюкс», і коли його колега по роботі був у відпустці, то він працював один у відділі. В кінці місяця Панасенко попросив у директора доплату за суміщення посад. Директор погодився на доплату, але пропорційно тому часу (10 днів), який Панасенко працював сам без напарника. *Проаналізуйте ситуацію.*

10. Задача:

Оксана Петрівна влаштувалась 21 березня 2016 року на ТОВ прибиральницею на 0,5 ставки та отримувала кожного місяця 1290 грн, її подруга також працювала прибиральницею в державній установі на 0,5 ставки та отримувала 1370 грн. Коли Оксана Петрівна поцікавилась у директора, чому така різниця між її заробітною платою та її подруги, їй сказали, що якщо її не влаштовує заробітна плата, то вона може писати заяву на звільнення. *Проаналізуйте ситуацію. Яка на даний час мінімальна заробітна плата? Як потрібно діяти Оксані Петрівні?*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Про охорону заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961р.)
3. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
4. Проект Трудового кодексу України.
5. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – С. 121.
6. Лаптії І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології / І. Лаптії // Право України. – 2005. – № 7. – С. 81 – 84.
7. Лаптії І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія / І. Лаптії // Право України. – 2005. – № 1. – С. 106 – 109.

8. Панасюк О. Правове регулювання застосування штрафів до працівників / О. Панасюк // Право України. – 2006. – № 8. – С. 44-47.
9. Сімутіна Я.В. Право на винагороду за працю та його закріплення в міжнародно-правових актах. Я.В. Сімутіна // Правова держава. Випуск 16. – К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАНУ, 2005. – С. 418 – 427.
10. Сімутіна Я.В. Проблеми правового регулювання заробітної плати у проекті Трудового кодексу України. Я.В. Сімутіна // Держава і право. Випуск 25. – К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАНУ, 2004. – С. 374 – 380.
11. Сімутіна Я.В. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці / Я. В. Сімутіна // Юридична Україна. – 2005. – № 10 (34). – С. 44 – 50.
12. Пилипенко П.Д. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [П.Д. Пилипенко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – 5-те вид., переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2014. – 548 с.
13. Прилипко С.М. Трудове право України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /С.М.Прилипко, О.М.Ярошенко, О.Є.Костюченко, Д.С.Підкопай. – Х.: ФІНН, 2010. – 557 с.
14. Усачев В. Л. Проблемы правового регулирования структуры заработной платы / В.Л. Усачев // Государство и право. – 2005. – № 8. – С. 20 – 24.

Тема 7. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві

1. Зміст охорони праці як інституту трудового права.
2. Основні напрями державної політики у сфері охорони праці.
3. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.
4. Організація охорони праці працівників на підприємстві.
5. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах.
6. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
7. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
8. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «охорона праці», «нещасний випадок на виробництві» та «професійне захворювання».
2. Складіть блок-схему основних напрямів державної політики у сфері охорони праці.
3. Порівняйте гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
4. Проаналізуйте порядок організації охорони праці працівників на підприємстві.
5. Порівняйте спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах за законодавством України та ЄС (державна на вибір студента).
6. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я жінок за законодавством України та ЄС (державна на вибір студента).
7. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я неповнолітніх осіб за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
8. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я осіб зі зниженою працездатністю за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
9. Складіть порівняльну таблицю порядку соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання в Україні та ЄС (державна на вибір студента).
10. Складіть порівняльну таблицю порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом за законодавством України та ЄС (державна на вибір студента).
11. Задача:

Фірцак працював вантажником на одному підприємстві та останнім часом погано себе почував, часто хворів, тому попросив директора перевести його на деякий час на легшу роботу. Директор пояснив, що на даний час в них немає місць з легшою роботою, запропонував йому взяти лікарняний за власний рахунок, а за цей час пошукати на підприємстві йому легшу роботу. *Проаналізуйте ситуацію.*

12. Задача:

Митрюк Володимир працював будівельником на фірмі «Будмайстер» за трудовим договором строком 1 рік. Напередодні закінчення строку договору з ним стався нещасний випадок, він зірвався з будинку і впав, після чого був дуже травмований і пролежав в лікарні 2 місяці. Коли Володимира виписали з лікарні, він з усіма чеками за лікування пішов до директора фірми «Будмайстер» з вимогою оплатити їх. Та директор відмовся, сказавши, що він сам винен, оскільки не дотримувався техніки безпеки, був без каски та не прикріпився до троса, тим самим він поставив у небезпечне становище й інших працівників. До того ж за час лікування їх трудовий договір закінчився. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірно діяв директор фірми «Будмайстер»? Яка відповідальність працівників за порушення техніки безпеки?*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
3. Проект Трудового кодексу України.
4. Про аварійно-рятувальні служби: Закон України від 14 грудня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 4. – С. 25.
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 29. – С. 228.
6. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – С. 668.
7. Лавріненко О.В. Актуальні питання теорії трудового права в контексті сучасного розвитку правової системи України / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. – 428 с.
8. Мельничук О.А. Трудове право України : навч. посібник /О.А.Мельничук, О.Ф.Мельничук. – Вінниця : Едельвейс і К, 2009. – 328 с.
9. Мірошніченко О. А. Трудове право України : навч. посіб. /О.А.Мірошніченко. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 242 с.
10. Рудницька О.П. Правове регулювання гарантійних виплат у трудовому праві : монографія / О.П. Рудницька. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 176 с.
11. Бабаскін А.Ю. Трудове право України : академічний курс: підручник / А. Ю. Бабаскін та ін. ; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К. : А.С.К., 2004. – 607 с.
12. Прилипко С.М. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко та ін. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.

Тема 8. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

1. Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення.
2. Внутрішній трудовий розпорядок.
3. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень.
4. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.
5. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
6. Підстава та умови матеріальної відповідальності.

7. Види матеріальної відповідальності.
8. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів «дисципліна праці», «дисциплінарна відповідальність», «матеріальна відповідальність».
2. Проаналізуйте правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку в країнах ЄС.
3. Складіть порівняльну таблицю видів дисциплінарних стягнень.
4. Проаналізуйте процес оскарження та зняття дисциплінарного стягнення (на прикладі однієї з країн ЄС)
5. Складіть порівняльну таблицю підстав та умов матеріальної відповідальності за законодавством України та країн ЄС.
6. Продовжіть «Підставами матеріальної відповідальності є...».
7. Складіть порівняльну таблицю видів матеріальної відповідальності за законодавством України та зарубіжної країни (за вибором студента).
8. Дослідіть особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові (на прикладі однієї із зарубіжних країн).
9. Задача:

Гопанчук була звільнена за систематичне порушення трудової дисципліни, оскільки протягом п'яти днів була відсутня на робочому місці. Коли працівниця вийшла на роботу, то пояснила начальнику відділу кадрів, що погано себе почувала, що готові підтвердити сусіди Марчук та Попова. Директор попросив лікарняного листа і визнав причини відсутності на роботі без нього неповажними. Гопанчук звернулася до суду.

Яке рішення має винести суд?

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
3. Проект Трудового кодексу України.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – ст. 668.
5. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи: Наказ Міністерства освіти України № 455 від 20.12.93. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-94>
6. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>
7. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
8. Венедиктов В.С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве / В. С. Венедиктов – Х.: Консум, 1995. – 136 с.
9. Заржицький О.С. Юридична відповідальність у трудовому праві України : монографія / О.С. Заржицький. – Д. : Арт-Прес, 2009. – 144 с.
10. Киселев И.Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. / И.Я. Киселев – М.: Дело, 1999. – 728 с.
11. Киселев И.Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. / И.Я. Киселев – М.: Эксмо, 2005. – 608 с.
12. Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин / С. Кожушко // Право України. – 2005. – № 9. – С. 89 – 91.
13. Бонтланд В.В. Трудове право України : основи теорії трудового права : навч. посіб. /

- В.В. Бонтлаб та ін.; за заг. ред. В. Л. Костюка та ін.— К. : Промінь, 2010. – 280 с.
14. Пилипенко П.Д. Трудове право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. - 4-те вид., переробл. та допов. - К. : Ін Юре, 2010. - 533 с.
  15. Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин / Н.М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К. : [б.в.], 2002. – 263 с.
  16. Хуторян Н.М. Проблеми правової природи і галузевої належності матеріальної відповідальності в трудових відносинах / Н. М. Хуторян // Держава і право. Випуск 17. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – С. 297 – 306.

Тема 9. Індивідуальні трудові спори

1. Поняття та види трудових спорів (конфліктів).
2. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
3. Порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС).
4. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
5. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
6. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «трудовий спір», «індивідуальний трудовий спір», «комісія з трудових спорів».
2. Складіть порівняльну таблицю видів трудових спорів (конфліктів).
3. Проаналізуйте причини виникнення трудових спорів (конфліктів).
4. Складіть блок-схему способів вирішення трудових спорів (конфліктів).
5. Дослідіть порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС).
6. Складіть порівняльну таблицю судового порядку розгляду трудових спорів за законодавством України та зарубіжної країни (за вибором студента).
7. Порівняйте порядок поновлення працівника на роботі та оплати вимушеного прогулу за законодавством України та країн ЄС.
8. Складіть порівняльну таблицю повноважень спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
9. Порівняйте строки позовної давності у трудових спорах за законодавством України та ЄС.
10. Задача:

Андрій Юрійович звернувся до комісії по трудовим спорам зі скаргою до ПАТ «Пролісок» з вимогою виплатити йому заробітну плату за останні 3 місяці. Скаргу обґрунтував тим, що директор ПАТ «Пролісок» постійно обіцяв, що виплатить заробітну плату та премії, проте за останні 3 місяці були лише обіцянки і жодних виплат. Так як Андрій Юрійович захворів і не міг з'явитись на розгляд, то комісія по трудовим спорам прийняла рішення без його присутності, і задовольнила його вимогу про виплати йому заробітної плати за останні 3 місяці. *Проаналізуйте ситуацію. Який порядок розгляду трудового спору в комісії по трудових спорах?*

11. Задача:

На ТОВ «Рута» ходили чутки, що воно збанкрутувало. Лариса Георгіївна написала заяву на звільнення за власним бажанням 23 березня і вирішила шукати нову роботу. Через тиждень вона дізналась, що інформація про банкрутство була неправдивою, тому вирішила забрати заяву про звільнення, але керівництво погодилось її залишити за умови почути причину, чому вона захотіла звільнитись. Та 8 квітня її викликали до відділу кадрів і видали трудову книжку із записом про звільнення та здійснили розрахунок. Лариса Георгіївна була не згідна зі звільненням і звернулася за захистом своїх прав до суду. *Проаналізуйте ситуацію. Яке рішення має прийняти суд.*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
3. Проект Трудового кодексу України.
4. Архипов В. В. Спор об отказе в приеме на работу / В.В. Архипов // Современное право. – 2005. – № 8. – С. 2 – 8.
5. Гришак С.В. Право трудових спорів : навч. посіб. / С.В. Гришак, О.С. Заржицький, Р.С. Кірін. - Д. : НГУ, 2011. - 167 с.
6. Дмитренко Ю.П. Трудове право України : підручник / Ю.П. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 621 с.
7. Лазор В. Принципы рассмотрения трудовых споров / В. Лазор // Юридический вестник. – 2003. – № 3. – С. 121 – 125.
8. Лазор В.В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі / В.В. Лазор. – Луганськ : Література, 2004. – 352 с.
9. Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю/ В.Г. Ротань, І.В. Зуб, Б.С. Стичинський – К.: А.С.К., 2006. – 976 с.
10. Бабаскін А.Ю. Трудове право України : академічний курс: підручник / А. Ю. Бабаскін та ін. ; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К. : А.С.К., 2004. – 607 с.
11. Прилипко С.М. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко та ін. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.
12. Ярошенко О. Проблемні моменти законодавчого регулювання трудових спорів/О. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 1 (40). – С. 206 – 214.

Тема 10. Правовий статус профспілок та організацій роботодавців у сфері трудових відносин

1. Порядок утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок.
2. Права, гарантії та обов'язки профспілок.
3. Повноваження виборного органу первинної профспілкової організації на підприємстві.
4. Гарантії діяльності профспілок.
5. Право роботодавців на об'єднання: міжнародні юридичні стандарти й зарубіжний досвід.
6. Мета, завдання, функції організацій роботодавців та практика їх утворення в Україні.
7. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань, порядок їх створення та припинення діяльності.
8. Повноваження роботодавців та їх організацій і об'єднань у колективно-договірному регулюванні трудових відносин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «право на об'єднання», «професійна спілка», «організація роботодавців».
2. Порівняйте порядок утворення профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
3. Порівняйте порядок державної реєстрації профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
4. Складіть порівняльну таблицю підстав припинення діяльності профспілок за законодавством України та країн ЄС.
5. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
6. Порівняйте гарантії діяльності профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).

7. Порівняйте порядок утворення організацій роботодавців за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
8. Складіть порівняльну таблицю підстав припинення діяльності організацій роботодавців за законодавством України та країн ЄС.
9. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків організацій роботодавців за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
10. Порівняйте повноваження роботодавців та їх організацій і об'єднань у колективно-договірному регулюванні трудових відносин за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).

11. Задача:

Працівники горілочного заводу вирішили об'єднатись та створити профспілку. Для цього у них не було ні коштів, ні приміщення. За допомогою вони звернулись до керівництва заводу і вимагали, щоб їм надали приміщення в хорошому стані та забезпечили всім що необхідно для роботи профспілки. Директор погодився, але з вимогою, що половина складу профспілки буде на його вибір. *Чи правомірні вимоги директора. Яка процедура створення профспілки?*

12. Задача:

У кафе «Фламінго» сталася пожежа. Пожарникам вдалось її пагасити, але в результаті загинула офіціантка. Директор кафе «Фламінго» Павло Іванович вирішив дізнатись причину пожежі і повідомив комісію з питань охорони праці, що їм в розслідуванні буде допомагати виборний орган профспілки, до якої входять його працівники з кафе «Фламінго». *Які повноваження та обов'язки має виборний орган профспілки?*

Рекомендована література

1. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
3. Проект Трудового кодексу України.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45 – ст.397.
5. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 р. // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 151.
6. Бойко М.Д. Трудове право України: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Атіка, 2006. – 312 с.
7. Костюк В.Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики : монографія / В.Л. Костюк. – К. : Видавець Карпенко В. М., 2012. – 464 с.
8. Серета О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання / О. Серета // Право України. – 2002. – № 9. – С. 82 – 85.
9. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект : монографія / А.М. Слюсар. – Х. : ФІНН, 2011. – 335 с.
10. Соловйова Л. Роботодавець: термінологічні та правові аспекти / Л. Соловйова // Право України. – 2002. – № 3. – С. 76 – 81.
11. Сошникова Т.А. Правовые проблемы повышения роли профессиональных союзов в управлении государственными и общественными делами, защите трудовых прав работников / Т.А. Сошникова // Государство и право. – 2005. – № 4. – С. 37 – 41.
12. Бабаскін .Ю. Трудове право України : академічний курс: підручник / А. Ю. Бабаскін та ін. ; заг. ред. Н.М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. - К.: А.С.К., 2004. - 607 с.
13. Прилипко С.М. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко та ін.. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.
14. Пилипенко П.Д. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П.Д. та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П.Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – 5-те вид., переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2014. – 548 с.

15. Хуторян Н. М. Проблеми визначення поняття «роботодавець» за законодавством України / Н.М. Хуторян // Держава і право. Випуск 31. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. – С. 207-215.
16. Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин : монографія / І. І. Шамшина. - Луганськ : Література, 2010. - 448 с.
17. Щербань В. А. Функції професійних спілок у сучасних умовах / В. А. Щербань // Адвокат. – 2004. – № 7. – С. 22 – 25.

І

Тема 11. Колективні договори (угоди). Порядок вирішення колективних трудових спорів

1. Поняття та значення колективного договору.
2. Характеристика міжнародних правових норм, що регулюють укладення колективних договорів.
3. Сторони колективного договору (колективної угоди).
4. Колективні переговори та порядок укладення колективних договорів.
5. Зміст, форма та строк дії колективного договору (угоди).
6. Примусова сила колективних договорів в деяких країнах світу.
7. Відповідальність за порушення колективного договору.
8. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів.
9. Органи з розгляду колективних трудових спорів.
10. Процедури примирення, посередництва та арбітражу.
11. Право на страйк та його реалізація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте значення термінів „трудовий колектив”, „колективний договір”, „колективний трудовий спір”, „страйк”.
2. Випишіть міжнародно-правові норми, що регулюють укладення колективних договорів.
3. Хто може бути стороною колективного договору?
4. Опишіть етапи колективних переговорів та порядку укладення колективних договорів.
5. У якій формі укладається колективний договір?
6. На який строк може бути укладений колективний договір?
7. Складіть порівняльну таблицю відповідальності за порушення колективних договорів за законодавством України та країн ЄС (за вибором студента).
8. Складіть порівняльну таблицю органів з розгляду колективних трудових спорів в Україні та країнах ЄС.
9. Опишіть компетенцію та порядок розгляду справ трудовими судами зарубіжних країн.
10. Задача:

Через відсутність на малому підприємстві профспілкової організації його директор відмовився вести колективні переговори з представниками, обраними трудовим колективом, і укласти колективний договір. Представники трудового колективу звернулись до прокурора міста Ужгорода з клопотанням усунути порушення закону і зобов'язати директора вступити в переговори з укладення колективного договору.

Які дії повинен вчинити прокурор?

11. Задача:

На думку голови кооперативу «Левада», загальні збори повинні обговорити проект колективного договору і обрати представника від трудового колективу, який повинен підписати колективний договір.

Чи відповідає позиція директора кооперативу законодавству України? Як повинно бути вирішене питання про укладення колективного договору?

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.).
3. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІН», 2007. – 128 с.
4. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – С.361.
5. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст.227.
6. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
7. Киселев И.Я. Зарубежное трудовое право. Учебник для вузов. / И.Я. Киселев – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1998. – 263 с.
8. Киселев И.Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. / И. Я. Киселев– М.: Эксмо, 2005. – 608 с.
9. Лютов Н. Л. Понятие и предмет коллективных трудовых споров / Н. Л. Лютов // Государство и право. – 2003. – № 1. – С. 50-56.
10. Ротань В. Г., Зуб І. В. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю/ В.Г. Ротань, І.В. Зуб, Б.С. Стичинський – К.: А.С.К., 2006. – 976 с.
11. Пилипенко П.Д. Трудове право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П.Д. Пилипенка. - 4-те вид., переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2010. – 533 с.
12. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. / Г.І. Чанишева. – Одеса: Юридична література, 2001. – 328 с.

**Тема 12. Право соціального забезпечення в Україні та в інших країнах світу:
загальна характеристика**

1. Правове регулювання міжнародних соціальних відносин.
2. Поняття та принципи права соціального забезпечення.
3. Джерела законодавства про соціальне забезпечення.
4. Відносини, що виникають із застосування законодавства про соціальне забезпечення.
5. Суб'єкти соціально-правових відносин: поняття, права та обов'язки.
6. Проблеми соціального забезпечення мігрантів-працівників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте значення термінів «соціальні відносини», «право соціального забезпечення».
2. Випишіть міжнародно-правові норми, що регулюють соціальні відносини.
3. Складіть блок-схему принципів права соціального забезпечення.
4. Складіть порівняльну таблицю джерел законодавства про соціальне забезпечення України та однієї із зарубіжних країн (за вибором студента).
5. Складіть порівняльну таблицю правового статусу суб'єктів соціально-правових відносин в Україні (права, обов'язки, відповідальність).
6. Складіть порівняльну таблицю правового статусу суб'єктів соціально-правових відносин в одній із зарубіжних країн (за вибором студента).

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72 – 80.
3. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – С. 409.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – С. 171.
6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49. – Ст. 376.
7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – С. 10.
8. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47. – С. 372.
9. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 21. – С. 252.
10. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
11. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посібник / Н. Б. Болотіна. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 663 с.
12. Пилипенко П.Д. Право соціального забезпечення : академічний курс / П.Д. Пилипенко та ін.; ред. П.Д. Пилипенко. - 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Ін Юре, 2008. – 504 с.
13. Прилипко С.М. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М.І. Іншин та ін. ; за заг. ред. С.М. Прилипка, О.М. Ярошенка ; Держ. НДІ МВС України. – Х. : ФІНН, 2009. – 433 с.
14. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні : підруч. для студ. ВНЗ, що навчаються за фахом «Правознавство» / І.М. Сирота ; Одеська національна юридична академія. - Вид. 7-е, перероб. й доп. з урахуванням змін чинного законодавства. – Х. : Одісей, 2007. – 408 с.
15. Сташків Б. І. Гарантії права на соціальне забезпечення : навч. вид. / Б.І. Сташків. – Чернігів : б. в., 2011. – 100 с.

Тема 13. Правове регулювання пенсійного забезпечення та соціальних допомог

1. Право на пенсійне забезпечення: поняття та зміст.
2. Поняття та види пенсій.
3. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
4. Система недержавного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
5. Правове регулювання соціальних допомог в Україні та зарубіжних країнах.
6. Види соціальної допомоги (допомога при тимчасовій непрацездатності; допомога при народженні дитини; допомога сім'ям; допомога по безробіттю; вихідна допомога; допомога при виробничому травматизмі; допомога у випадку втрати годувальника; допомога по інвалідності тощо).
7. Підстави, умови призначення та розміри соціальних допомог.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте значення термінів «право соціального захисту», «пенсія» та «соціальна допомога».
2. Випишіть міжнародно-правові норми, що регулюють право на пенсійне забезпечення.

3. Складіть порівняльну таблицю видів пенсій за законодавством України та однієї із зарубіжних країн (за вибором студента).
4. Порівняйте систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
5. Порівняйте систему недержавного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
6. Випишіть міжнародно-правові норми, що регулюють право на соціальний захист.
7. Складіть порівняльну таблицю видів соціальних допомог в Україні (вид, розмір, підстави надання).
8. Складіть порівняльну таблицю видів соціальних допомог в одній із зарубіжних країн (за вибором студента).
9. Задача:

01.10.2013 року Іваненку виповнилося 60 років. У той же день Іваненко подав документи до Пенсійного фонду для оформлення пенсії. У наданні пенсії Іваненку було відмовлено, оскільки останні 20 років, він не працював в Україні і немає страхового стажу після 2001 р. Іваненко пояснив, що працював неофіційно за кордоном, оскільки не міг знайти роботу в Україні.

Чи правомірною є відмова Пенсійного фонду? Які документи потрібні для оформлення пенсії?

Рекомендована література

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72 – 80.
3. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 48. – Ст. 409.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – С. 171.
6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 49. – Ст. 376.
7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 3. – Ст. 10.
8. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 47. – Ст. 372.
9. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 21. – С. 252.
10. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
11. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посібник / Н. Б. Болотіна. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 663 с.
12. Пилипенко П.Д. Право соціального забезпечення : академічний курс / П.Д. Пилипенко та ін.; ред. П.Д. Пилипенко. - 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Ін Юре, 2008. – 504 с.
13. Прилипко С.М. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. /М.І. Іншин та ін. ; за заг. ред. С. М. Прилипко, О. М. Ярошенка; Держ. НДІ МВС України. – Х. : ФІНН, 2009. – 433 с.
14. Лавріненко О.В. Механізм правового регулювання соціально-трудових відносин: сучасний стан та перспективи розвитку / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Норд-Пресс, 2007. – 182 с.
15. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. для студ. ВНЗ, що навчаються за фахом «Правознавство»/ І.М. Сирота ; Одеська національна юридична академія. – Вид. 7-е, перероб. й доп. з урахуванням змін чинного законодавства. – Х. : Одісей, 2007. – 408 с.
16. Сташків Б.І. Гарантії права на соціальне забезпечення: навч. вид. / Б.І. Сташків. – Чернігів : б. в., 2011. – 100 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Написання реферату є необхідною складовою навчального процесу, яка дає змогу студентів проявити свої творчі здібності в сфері проведення самостійних досліджень з теоретичних і практичних проблем порівняльного трудового та соціального права.

Метою написання реферату є організація науково-дослідницької роботи студентів з врахуванням певних вимог, а саме:

- а) системно і творчо, коректно і критично осмислювати існуючі погляди науковців на окремі теоретичні і практичні проблеми порівняльного трудового та соціального права;
- б) самостійно знаходити шляхи вирішення проблем порівняльного трудового та соціального права, виходячи із сучасного стану законодавства та практики його застосування;
- в) системно і комплексно аналізувати правові норми, що регулюють трудові та соціальні правовідносини;
- г) робота повинна носити творчий характер і відображати додержання етичних норм проведення наукових досліджень, тобто бути забезпеченою науковим апаратом (посилання, наведення цитат, вказівка на джерела використовуваних у роботі таблиць, схем, статистичних даних тощо);
- д) робота повинна бути оформленою у відповідності до визначених вимог, своєчасно здана на кафедрі науковому керівникові.

Реферат виконується у відповідності із запропонованою тематикою. Студент може запропонувати свій варіант теми реферату, що погоджується з викладачем. Після вивчення необхідної літератури, підбору матеріалів законодавства й судової практики студент складає план роботи. План роботи є орієнтовним, студент може запропонувати свій варіант плану. При цьому слід звернути увагу на дві обставини: по-перше, запропонований студентом план повинен забезпечити повне розкриття обраної теми; по-друге, план не може бути надто детальним і включення до нього додаткових питань не повинне призвести до надмірного збільшення обсягу роботи або відхилення від її теми.

Реферат повинен включати:

- назву та зміст роботи;
- вступ, в якому визначається актуальність проблеми, мета та завдання дослідження;
- основну частину, в якій висвітлюються головні проблеми та ступінь їхнього дослідження, аналіз судової практики;
- висновки, в яких визначаються основні підсумки дослідження;
- список використаних джерел.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Міжнародні стандарти права на працю.
2. Державні гарантії трудових прав за законодавством України.
3. Поняття міжнародного трудового права та його значення.
4. Предмет та методи правового регулювання трудового права України та інших країн світу.
5. Структура та диференціація трудового права: загальні положення.
6. Сім'ї трудового права.
7. Диференціація трудового права в залежності від державного устрою країн.
8. Національна диференціація трудового права.
9. Принципи трудового права.
10. Кодифікація трудового права в країнах світу та характеристика джерел трудового права окремих країн (Росія, США, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Японія та ін.).
11. Джерела трудового права України: загальна характеристика.
12. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
13. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
14. Міжнародні правові акти про зайнятість та захист від безробіття.
15. Правовий статус безробітного в Україні та інших країнах світу.
16. Державна служба зайнятості та її повноваження.
17. Особливості працевлаштування окремих категорій громадян.
18. Трудовий договір: поняття, види та значення.
19. Сторони трудового договору: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
20. Зміст трудового договору, його істотні умови.
21. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
22. Випробування при прийнятті на роботу: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
23. Зміна умов трудового договору: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
24. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.
25. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.
26. Правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН.
27. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
28. Види робочого часу: нормальна та скорочена тривалість робочого часу, неповний та ненормований робочий час.
29. Режим робочого часу та його види.
30. Надурочні роботи: їх поняття, випадки та порядок застосування.
31. Облік робочого часу: поняття та види.
32. Міжнародно-правове регулювання часу відпочинку.
33. Відпустки, їх види та порядок надання.
34. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням в Україні та інших країнах світу.
35. Творчі відпустки в Україні та інших країнах світу.
36. Соціальні відпустки в Україні та інших країнах світу.
37. Відпустка без збереження заробітної плати: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
38. Право працівника на оплату праці та його захист.
39. Державне та договірне регулювання оплати праці.
40. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
41. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.

42. Міжнародно-правове регулювання охорони праці.
43. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.
44. Організація охорони праці працівників на підприємстві.
45. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах.
46. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
47. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
48. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.
49. Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення.
50. Внутрішній трудовий розпорядок: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
51. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень.
52. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.
53. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
54. Підстава та умови матеріальної відповідальності.
55. Види матеріальної відповідальності.
56. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
57. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
58. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
59. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
60. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
61. Правове регулювання соціального партнерства в Україні та зарубіжних країнах.
62. Поняття та види трудового колективу. Повноваження трудового колективу.
63. Міжнародно-правове регулювання порядку утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок.
64. Мета, завдання, функції організацій роботодавців та практика їх утворення в Україні та зарубіжних країнах.
65. Повноваження профспілок, організацій і об'єднань роботодавців у колективно-договірному регулюванні трудових відносин.
66. Характеристика міжнародних правових норм, що регулюють укладення колективних договорів.
67. Сторони колективного договору (колективної угоди) та їх види.
68. Зміст, форма та строк дії колективного договору (угоди).
69. Примусова сила колективних договорів в деяких країнах світу.
70. Право на страйк та його реалізація.
71. Правове регулювання міжнародних соціальних відносин.
72. Проблеми соціального забезпечення мігрантів-працівників.
73. Право на пенсійне забезпечення: поняття та зміст.
74. Поняття пенсій та їх види: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
75. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
76. Система недержавного пенсійного страхування.
77. Порядок призначення та виплати пенсії: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
78. Правове регулювання соціальних допомог в Україні та зарубіжних країнах.
79. Види соціальних допомог: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
80. Підстави, умови призначення та розміри соціальних допомог.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Право на працю – одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст.
2. Міжнародні стандарти права на працю.
3. Поняття міжнародного трудового права та його значення.
4. Предмет та методи правового регулювання трудового права України та інших країн світу.
5. Структура та диференціація трудового права: загальні положення.
6. Сім'ї трудового права.
7. Диференціація трудового права в залежності від державного устрою країн.
8. Національна диференціація трудового права.
9. Принципи трудового права.
10. Джерела трудового права: поняття та види.
11. Кодифікація трудового права в країнах світу та характеристика джерел трудового права окремих країн (Росії, США, Великобританії, Франції, Німеччини, Італії, Японії та ін.).
12. Джерела трудового права України: загальна характеристика.
13. Поняття та система правовідносин у трудовому праві.
14. Суб'єкти та зміст трудових правовідносин.
15. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
16. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
17. Міжнародні правові акти про зайнятість та захист від безробіття.
18. Поняття зайнятості населення та її форми.
19. Правовий статус безробітного в Україні та інших країнах світу.
20. Державна служба зайнятості та її повноваження.
21. Посередництво при наймі. Взаємовідносини органів з працевлаштування (посередників) з наймачами робочої сили.
22. Особливості працевлаштування окремих категорій громадян.
23. Трудовий договір: поняття, види та значення.
24. Сторони трудового договору.
25. Зміст трудового договору, його істотні умови.
26. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору.
27. Випробування при прийнятті на роботу.
28. Зміна умов трудового договору.
29. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.
30. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.
31. Правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН.
32. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
33. Види робочого часу: нормальна та скорочена тривалість робочого часу, неповний та ненормований робочий час.
34. Режим робочого часу та його види.
35. Надурочні роботи: поняття, випадки та порядок їх застосування.
36. Облік робочого часу: поняття та види.
37. Міжнародно-правове регулювання часу відпочинку.
38. Поняття та види часу відпочинку.
39. Святкові і неробочі дні в Україні та інших країнах світу.
40. Відпустки, їх види та порядок надання.
41. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням в Україні та інших країнах світу.
42. Творчі відпустки в Україні та інших країнах світу.
43. Соціальні відпустки в Україні та інших країнах світу.
44. Відпустка без збереження заробітної плати: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
45. Право працівника на оплату праці та його захист.
46. Поняття оплати праці та її структура.
47. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
48. Державне та договірне регулювання оплати праці.
49. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
50. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.
51. Міжнародно-правове регулювання охорони праці.
52. Зміст охорони праці як інституту трудового права.
53. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.

54. Організація охорони праці працівників на підприємстві.
55. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах.
56. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
57. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
58. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.
59. Поняття дисципліни праці та методи її забезпечення.
60. Внутрішній трудовий розпорядок.
61. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень.
62. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.
63. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
64. Підстава та умови матеріальної відповідальності.
65. Види матеріальної відповідальності.
66. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
67. Поняття та види трудових спорів (конфліктів).
68. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
69. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
70. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
71. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
72. Правове регулювання соціального партнерства в Україні та зарубіжних країнах.
73. Сторони та інші суб'єкти соціального партнерства.
74. Колективне трудове право, його становлення та розвиток.
75. Поняття та види трудового колективу. Повноваження трудового колективу.
76. Міжнародно-правове регулювання порядку утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок.
77. Права, гарантії та обов'язки профспілок.
78. Мета, завдання, функції організацій роботодавців та практика їх утворення в Україні та зарубіжних країнах.
79. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань, порядок їх створення та припинення.
80. Повноваження профспілок, організацій і об'єднань роботодавців у колективно-договірному регулюванні трудових відносин.
81. Поняття і значення колективного договору.
82. Характеристика міжнародних правових норм, що регулюють укладення колективних договорів.
83. Сторони колективного договору (колективної угоди) та їх види.
84. Колективні переговори та порядок укладення колективних договорів.
85. Зміст, форма та строк дії колективного договору (угоди).
86. Примусова сила колективних договорів в деяких країнах світу.
87. Відповідальність за порушення колективного договору.
88. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів.
89. Органи з розгляду колективних трудових спорів.
90. Процедури примирення, посередництва та арбітражу.
91. Право на страйк та його реалізація.
92. Правове регулювання міжнародних соціальних відносин.
93. Поняття та принципи права соціального забезпечення.
94. Джерела права соціального забезпечення та їх види.
95. Відносини, що виникають із застосування законодавства про соціальне забезпечення.
96. Суб'єкти соціально-правових відносин: поняття, права та обов'язки.
97. Проблеми соціального забезпечення мігрантів-працівників.
98. Право на пенсійне забезпечення: поняття та зміст.
99. Поняття пенсій та їх види: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
100. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні та зарубіжних країнах.
101. Система недержавного пенсійного страхування.
102. Порядок призначення та виплати пенсії: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
103. Правове регулювання соціальних допомог в Україні та зарубіжних країнах.
104. Види соціальних допомог: порівняльний аналіз законодавства України та інших країн світу.
105. Підстави, умови призначення та розміри соціальних допомог.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. НОРМАТИВНІ АКТИ:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.– Ст. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Вісник Конституційного суду України. – 2006. – № 4. – С. 72 – 80.
3. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП, 1973 р. (ратифікована 7 березня 1979 р.).
4. Про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності: Конвенція МОП № 100, 1951 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.).
5. Про скасування примусової праці: Конвенція МОП № 105, 1957 р. (ратифікована 5 жовтня 2000 р.).
6. Про політику в галузі зайнятості: Конвенція МОП № 122, 1964р. (ратифікована 29 травня 1968 р.).
7. Про мінімальний вік допуску на підземні роботи в шахтах і рудниках: Конвенція МОП № 123, 1965 р. (ратифікована 4 лютого 1970 р.).
8. Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.).
9. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.).
10. Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємства: Конвенція МОП № 158, 1982 (ратифікована 4 лютого 1994 р.).
11. Про безробіття: Конвенція МОП № 2, 1919 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.).
12. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.).
13. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.).
14. Про охорону заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.).
15. Кодекс законів про працю України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. – 128 с.
16. Проект Трудового кодексу України.
17. Трудовой кодекс Российской Федерации от 21 декабря 2001 года.
18. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 2. – С. 4.
19. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 48. – С. 409.
20. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 60. – С. 43.
21. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – С. 171.
22. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 49. – С. 376.
23. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – С. 10.
24. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47. – С. 372.

25. Про зайнятість населення: Закон України від 07.05.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – С. 243.
26. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – С. 361.
27. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
28. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
29. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 р. // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 151.
30. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 21. – Ст. 252.
31. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
32. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст.227.
33. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45 – Ст.397.
34. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
35. Про трудові книжки працівників: Постанова КМУ від 27 квітня 1993 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/301-93-%D0%BF>
36. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Постанова КМУ від 3 квітня 1993р. № 245. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/245-93-%D0%BF>
37. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи: наказ Міністерства освіти України № 455 від 20.12.93. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-94>
38. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>
39. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>
40. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: наказ Мінпраці, Мін'юсту України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93>
41. Про утворення Національної служби посередництва і примирення: указ Президента України від 17 листопада 1998 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1258/98>

II. МОНОГРАФІЇ, ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ:

42. Актуальні проблеми трудового права України : колект. моногр. / кол. авт.: О. А.Золотарьова та ін.; за заг. ред. О. А. Золотарьової – О.: Негоціант, 2009. – 121 с.
43. Андреева Л. А., Медведев О. М. О месте норм об обеспечении трудовой занятости в системе российского права / Л.А. Андреева, О.М. Медведев // Государство и право. – 2007. – № 2. – С. 54 – 60.
44. Андрианова М.А. Соотношение и взаимодействие международного частного и трудового права России в вопросах регулирования трудовых отношений с участием

- иностранцев. Международное частное трудовое право / М.А. Андрианова // Государство и право. – 2002. – № 9. – С. 64-70.
45. Андрієв В. Трудові права людини у системі природного та позитивного права / В. Андрієв В. // Право України. – 2007. – № 6. – С. 61 – 64.
46. Арсентьева О.С. Правове регулювання соціального партнерства на етапі реформування трудового права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / О.С. Арсентьева. – Луганськ, 2010. – 20 с.
47. Архипов В.В. Место конвенций МОТ в трудовом законодательстве России / В.В. Архипов // Современное право. – 2007. – № 3. – С. 79 – 84.
48. Архипов В.В. Спор об отказе в приёме на работу / В.В. Архипов // Современное право. – 2005. – № 8. – С. 2 – 8.
49. Асриян Б. А. Международно-правовое регулирование труда иностранцев (на примере нормотворческой деятельности МОТ и ООН) / Б.А. Асриян // Международное публичное и частное право. – 2003. – № 1 (10). – С. 25 – 31.
50. Асриян Б.А. Международный труд: основные правовые понятия / Б.А. Асриян // Международное публичное и частное право. – 2004. – № 1 (16). – С. 42 – 46.
51. Барабаш А.К вопросу о некоторых свойствах трудового правоотношения / А. Барабаш // Государство и право. – 2000. – № 12. – С. 5 – 10.
52. Барабаш А. О некоторых свойствах трудового правоотношения / А.Барабаш // Государство и право. – 2003. – № 12. – С. 21 – 27.
53. Бойко М.Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник / М.Д. Бойко. – К.: Олан, 2006. – 381 с.
54. Бойко М. Д. Трудове право України: навчальний посібник / М. Д. Бойко. – К.: Атіка, 2006. – 312 с.
55. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник / Н. Б. Болотіна– К.: Вікар, 2006.– 725 с.
56. Болотіна Н. Б. Трудовий договір за законодавством України: навчальний посібник / Н. Б. Болотіна – К.: Вид. Паливода А.В., 2002. – 124 с.
57. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посібник / Н. Б. Болотіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. – 663 с.
58. Бондаренко Э. Н. Трудовой договор как основание возникновения правоотношения / Э.Н. Бондаренко. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 226 с.
59. Бриллиантова Н.А., Архипов В.В. Необходимые условия трудового договора: проблемы их отражения в трудовом договоре / Н.А. Бриллиантова, В.В. Архипов // Современное право. – 2007. – № 4. – С. 65 – 68.
60. Венедиктов В. С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве / В.С. Венедиктов – Х.: Консум, 1995. – 136 с.
61. Венедіктов С.В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні : монографія / С.В. Венедіктов. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 224 с.
62. Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. / С. В. Венедіктов. – К. : Алерта, 2012. – 367 с.
63. Вишновецька С.В. Праця як об'єкт трудових правовідносин / С.В. Вишновецька // Правова держава. Випуск 16. – К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. – С. 396 – 403.
64. Вишновецька С. Строки в трудовому праві / С. Вишновецька. - Чернівці : Рута, 1996. – 208 с.
65. Вознюк В. Конституційні гарантії права людини на своєчасне одержання винагороди за працю В. Вознюк // Вісник КСУ. – 2002. – № 5. – С. 80 – 84.

66. Ганечко О. М. Правове регулювання соціального захисту громадян похилого віку в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Ганечко О. М.; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ, 2012. – 18 с.
67. Гарантії в трудовому праві України : монографія / О.С. Заржицький и др. ; відп. ред. О.С. Заржицький. - Д. : Арт-Прес, 2008. – 288 с.
68. Гаращенко Л.П. Правове регулювання відпусток за законодавством України / Л.П. Гаращенко – К.: Павлім, 2003. – 172 с.
69. Гарибян В.Т. Как правильно составить трудовой договор : коммент. законодательства / В. Т. Гарибян. – М. : Эксмо, 2005. 332 с.
70. Гевел О. Про умови роботи за сумісництвом / О. Гевел // Право України. – 2002. – № 2. – С. 68 – 73.
71. Гевел О. Трудова функція та порядок її визначення / О. Гевел // Право України. – 2002. – № 4. – С.89 – 93.
72. Гликман О.В. Проблема ефективності механізму контролю МОТ / О. В. Гликман // Московский журнал международного права. – 2005. – № 3 (59). – С. 56-76.
73. Головина С.Ю. Формирование понятийного аппарата трудового права / С.Ю. Головина // Государство и право. – 1998. – № 8. – С. 82 – 89.
74. Гончаров С.Ф. Правовое регулирование социальной защиты работников предприятий-должников / С.Ф. Гончаров // Государство и право. – 2007. – № 8. – С. 110 – 113.
75. Гончаров А. В. Теоретико-правові засади соціального захисту в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Гончаров Андрій Вікторович ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ, 2011. – 18 с.
76. Горохов Б.А. Российское трудовое законодательство и международное трудовое право / Б.А. Горохов, С.П. Маврин // Правоведение. – 2004. – № 6 (257). – С. 4 – 17.
77. Гошовський В. С. Особливості правового регулювання трудової діяльності депутатів Верховної Ради України : монографія / В.С. Гошовський – К.: [б. в.], 2011. – 208 с.
78. Грищак С. В. Право трудових спорів : навч. посіб. / С. В. Грищак, О. С. Заржицький, Р. С. Кірін. - Д. : НГУ, 2011. – 167 с.
79. Данилюк О. Фактичні склади у трудовому праві України / О.Данилюк // Право України. – 2007. – № 7. – С. 15 – 19.
80. Дергачов В. С. Науково-практичні засади захисту інформації з обмеженим доступом у трудових правовідносинах : монографія / В.С. Дергачов. – Х.: ХНАДУ, 2011. – 160 с.
81. Дмитренко Ю.П. Трудове право України : підручник / Ю.П. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 621 с.
82. Ершова Е.А. Трудовые правоотношения государственных гражданских и муниципальных служащих в России / Е. А. Ершова. – М. : Статут, 2008. – 667 с.
83. Ершов В.В. Трудовой договор : учебно-практическое пособие / В.В. Ершов, Е.А. Ершова. - 2-е изд. - М. : Дело, 2000. – 351 с.
84. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова відносин в Україні: монографія / М. І. Іншин– Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 337 с.
85. Іншин М.І. Правове регулювання службово-трудова діяльності державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України : навч. посіб. / М. І. Іншин. – Х. : ФІНН, 2010. – 672 с.
86. Иванов С.А., Советское трудовое право. Вопросы теории / С.А. Иванов, Р.З. Лившиц, Ю.П. Орловский. – М.: Наука, 1978. – 368 с.
87. Иванов С.А. МОТ: контроль за применением международных норм о труде и его проблемы / С.А. Иванов // Государство и право. – 1997. – № 7. – С. 17 – 24.

88. Иванов С. А. Российское трудовое право: история и современность / Иванов С.А. // Государство и право. – 1999. – № 5. – С. 36 – 45.
89. Иванов С.Ю. Кооперативная форма труда – самостоятельный предмет правового регулирования / С.Ю. Иванов // Правоведение. – 2003. – № 3 (248). – С. 22 – 29.
90. Жернаков В. Поняття примусової праці за законодавством України / В. Жернаков // Право України. – 1997. – № 10. – С. 35 – 39, 43.
91. Жернаков В. Правове регулювання праці: співвідношення трудового і цивільного права / В. Жернаков // Право України. – 2000. – № 7. – С. 49 – 52.
92. Жернаков В. Свобода праці як принцип сучасного трудового права України / В.Жернаков // Право України. – 1999. – № 3. – С. 34 - 36, 55.
93. Жернаков В. В. До питання про правове розуміння праці та трудових відносин / В. В. Жернаков // Держава і право. Випуск 34. – К., 2006. – С. 307 – 311.
94. Занфірова Т. А. Філософські аспекти трудового права : монографія / Т. А. Занфірова. – Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2009. – Ч. 1. – 167 с.
95. Заржицький О. Про необхідність створення Трудового процесуального кодексу України / О. Заржицький // Право України. – 2006. – № 9. – С. 90 – 92.
96. Заржицький О. Соціальне партнерство у соціально-трудовах відносинах / О. Заржицький // Право України. – 2000. – № 11. – С. 53 – 55.
97. Заржицький О. Склад трудових процесуальних правовідносин / О. Заржицький, О. Литвин // Право України. – 2007. – № 8. – С. 54 – 57.
98. Заржицький О.С. Юридична відповідальність у трудовому праві України : монографія / О.С. Заржицький. – Д. : Арт-Прес, 2009. – 144 с.
99. Зуб И.В. Трудовое право России и Украины: общие проблемы, общие решения (сравнительное исследование) / И.В. Зуб // Государство и право. – 1997. – № 10. – С. 33 – 38.
100. Злупко С.М. Людський потенціал, зайнятість населення і соціальний захист населення: навч. посіб. / Злупко С.М., Радецький Й.І. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2001. – 192 с.
101. Карлицький С.М. Трудове право України: навч. посіб. / С.М. Карлицький – К.: Прецедент, 2006. – 210 с.
102. Карпенко Д.О. Основи трудового права: навч. посіб. / Д.О. Карпенко– К.: А.С.К., 2003. – 656 с.
103. Киселев И.Я. Зарубежное трудовое право. Учебник для вузов. / И.Я. Киселев – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1998. – 263 с.
104. Киселев И. Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. / И. Я. Киселев – М.: Дело, 1999. – 728 с.
105. Киселев И. Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. / И. Я. Киселев– М.: Эксмо, 2005. – 608 с.
106. Кодифікація трудового законодавства України : монографія / Хуторян Н. М. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. М. Хуторян та ін.] ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Х. : ФІНН, 2009. - 431 с.
107. Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин / Кожушко С. // Право України. – 2005. – № 9. – С. 89 – 91.
108. Костюк В.Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики : монографія / В.Л. Костюк. – К. : Видавець Карпенко В. М., 2012. – 464 с.
109. Костюченко О. Є. Особливості правового регулювання праці лікарів : монографія / О. Є. Костюченко. - Х. : ФІНН, 2009. – 232 с.

110. Коробченко В. В. Международная научно-практическая конференция «Трудовое право: актуальные проблемы теории и практики» (Третьи Пашковские чтения) / В. В. Коробченко // Правоведение. – 2006. – № 4 (267). – С. 29 – 39.
111. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України : монографія / О. Я. Лаврів. Івано-Франківськ : [б.в.], 2008. – 216 с.
112. Лавриненко О.В. Трудове право України як сучасна синергетична система (філософсько-правові та методологічні аспекти) / О.В. Лавриненко // Економіка, фінанси, право. – 2006. – № 5. – С. 20 – 28.
113. Лавріненко О.В. Принцип єдності й диференціації правового регулювання соціально-трудова відносин у системі галузевих принципів трудового права України : монографія / О.В. Лавріненко. - Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. – 358 с.
114. Лавріненко О.В. Механізм правового регулювання сумісництва у трудовому праві: проблеми застосування та напрями його удосконалення / О.В. Лавріненко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 6. – С.25-34; № 8. – С. 25 – 32.
115. Лавріненко О.В. Поняття та ознаки сумісництва за трудовим правом: теоретичні аспекти питання / О. В. Лавріненко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 5. – С. 28 – 35.
116. Лавріненко О.В. Трудове право та право соціального забезпечення: навчально-методичні матеріали : навч. посіб. / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Вебер, Донец. філія, 2007. – 514 с.
117. Лавріненко О.В. Особливості реалізації та захисту конституційних трудових прав найманих працівників (інституціональний, онтологічний та аксіологічний аспекти): монографія / О. В. Лавріненко. - Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. – 144 с.
118. Лавріненко О.В. Механізм правового регулювання соціально-трудова відносин: сучасний стан та перспективи розвитку / О. В. Лавріненко. – Донецьк : Норд-Пресс, 2007. – 182 с.
119. Лавриненко О. В. Проблемы и особенности реализации принципов и норм трудового права в законодательстве о службе в органах внутренних дел Украины : монография / О.В. Лавриненко. – Донецк : Ноулидж, Донец. отд-ние, 2010. – 472 с.
120. Лавріненко О.В. Актуальні питання теорії трудового права в контексті сучасного розвитку правової системи України / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. – 428 с.
121. Лавріненко О.В. Механізм правового регулювання відносин із добору кадрів: проблеми становлення трудового законодавства України та шляхи вдосконалення його понятійного апарату : монографія / О.В. Лавріненко. – Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. – 166 с.
122. Лаврінчук І. Процесуальне забезпечення трудових прав в Україні / І. Лаврінчук // Право України. – 2001. – № 1. – С. 72 – 77.
123. Лазор В. Принципы рассмотрения трудовых споров / В. Лазор // Юридический вестник. – 2003. – № 3. – С. 121 – 125.
124. Лазор В. Система трудового права України в сучасних умовах та її співвідношення з системою національного права / В. Лазор // Юридична Україна. – 2006. – № 9 (45). – С. 43 – 48.
125. Лазор В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів / В. Лазор // Право України. – 2003. – № 10. – С. 100 – 103.
126. Лазор В. Юридична природа трудового договору в ринкових умовах / В. Лазор // Право України. – 2000. – № 1. – С. 64 – 66.
127. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі / В. В. Лазор. --Луганськ : Література, 2004. – 352 с.

128. Лаптій І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології / І. Лаптій // Право України. – 2005. – № 7. – С. 81 – 84.
129. Лаптій І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія / І. Лаптій // Право України. – 2005. – № 1. – С. 106 – 109.
130. Лебедев В.М. Социологическая школа трудового права России / В.М. Лебедев // Правоведение. – 2006. – № 4 (267). – С. 68 – 72.
131. Лехтинен Л. Сравнительный анализ: разрешение трудовых споров в Финляндии и в РФ / Л. Лехтинен // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 42 – 48.
132. Луганцев В.М. Проблемные вопросы сферы действия современного трудового права / В. М. Луганцев // Государство и право. – 2004. – № 5. – С. 28 – 37.
133. Лукаш С. С. Співвідношення централізованого і локального регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки : монографія / С. С. Лукаш. – Х. : ФІНН, 2010. – 366 с.
134. Лушников А. М. Наука трудового права России : историко-правовые очерки в лицах и событиях / А. М. Лушников. - М. : Проспект, 2003. - 300 с.
135. Лушникова М. В. Очерки теории трудового права : монография / М. В. Лушникова, А. М. Лушников. - СПб. : Издательство Р.Асланова "Юридический центр Пресс", 2006. - 944 с.
136. Лютов Н. Л. Понятие и предмет коллективных трудовых споров / Н. Л. Лютов // Государство и право. – 2003. – № 1. – С. 50-56.
137. Мацюк А. Р. Трудовые правоотношения развитого социалистического общества. / А. Р. Мацюк – К.: Наукова думка, 1984. – 280 с.
138. Международная организация труда. Конвенции, документы, материалы / сост. З. С. Богатыренко. – М. : Дело и сервис, 2007. – 310 с.
139. Мельничук О. А. Трудове право України : навч. посібник / О. А. Мельничук, О. Ф. Мельничук. - Вінниця : Едельвейс і К, 2009. - 328 с.
140. Менджул М. В., Танчинець С. В. Значення міжнародного трудового права та трудової юстиції у системі захисту прав працівників : матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], (м. Ужгород, 25 - 27 квітня 2014 р.) / М-во освіти і науки України, УжНУ. – Ужгород, 2014. – Т. 2. - С. 422 - 426.
141. Мірошніченко О. А. Трудове право України : навч. посіб. / О. А. Мірошніченко. - К. : [Дорадо-Друк], 2010. - 242 с.
142. Нестерова Н. М. Проблемы концепции и разработки нового Трудового кодекса РФ (Материалы конференции) / Н.М. Нестерова // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 57-67.
143. Никитинский В. И. Эффективность норм трудового права / В. И. Никитинский – М.: Юридическая литература, 1971. – 247 с.
144. Нипорко Ю. Міжнародній організації праці – 80 років / Ю. Нипорко, М. Стадник // Право України. – 1999. – № 7. – С. 127-131.
145. Основи трудового права України / за ред. П.Д. Пилипенка. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 280 с.
146. Паламарчук В. Контракт як форма реалізації громадянами права на зайнятість / В. Паламарчук // Право України. – 2003. – № 8. – С. 104-106.
147. Панасюк О. Контроль та нагляд як функція трудового права / О. Панасюк // Право України. – 2007. – № 2. – С. 108 - 112.
148. Панасюк О. Правове регулювання застосування штрафів до працівників / О. Панасюк // Право України. – 2006. – № 8. – С. 44-47.

149. Панасюк О. Про соціальний аспект трудових відносин / О. Панасюк // Право України. – 2004. – № 4. – С. 116 – 121.
150. Пашков А.С., Ротань В.Г. Социальная политика и трудовое право / А.С. Пашков, В.Г. Ротань – М.: Юрид. лит., 1986. – 240 с.
151. Передерин С.В. Трудовое право : права, обязанности, ответственность: учеб. пособие / С.В. Передерин. – Воронеж : Издательство Воронеж. гос. ун-та, 2009. – 815 с.
152. Пилипенко П.Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин / П.Д. Пилипенко– К.: Т-во Знання, КОО, 2003. – 146 с.
153. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права /П.Д. Пилипенко – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 1999.– 214 с.
154. Пилипенко П. Способи укладення трудового договору / П. Пилипенко // Право України. – 2001. – № 4. – С. 56 – 59.
155. Право соціального забезпечення : академічний курс / П.Д. Пилипенко та ін.; ред. П.Д. Пилипенко. - 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Ін Юре, 2008. – 504 с.
156. Право соціального забезпечення в Україні : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М.І. Іншин та ін. ; за заг. ред. С. М. Прилипко, О. М. Ярошенка; Держ. НДІ МВС України. – Х. : ФІНН, 2009. – 433 с.
157. Прилипко С. Розмежування права соціального забезпечення і трудового права / С. Прилипко // Право України. – 1999. – № 10. – С. 58 – 61.
158. Процевський В. Виникнення трудових правовідносин з державними службовцями / В. Процевський // Право України. – 2001. – № 11. – С. 75 – 79.
159. Процевський О. Про предмет трудового права України / О. Процевський // Право України. – 2001. – № 12. – С. 81 – 86.
160. Пузирний В. Правовий захист жінок при працевлаштуванні і прийнятті на роботу / В. Пузирний // Право України. – 2004. – № 1. – С. 33 – 36.
161. Прокопенко В. І. Трудове право України: підручник. / В. І. Прокопенко– Х.: Консум, 1998. – 480 с.
162. Прокопенко В.І. Трудовий договір і трудові правовідносини / В.І. Прокопенко – К.: Видавництво Київського університету, 1971. – 219 с.
163. Реус О.С. Правове регулювання трудової діяльності неповнолітніх в Україні : монографія / О.С. Реус. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2008. – 199 с.
164. Рим О.М. Запобігання конкуренції у трудових правовідносинах : монографія / О. Рим. – Т.: Терно-граф, 2011. – 160 с.
165. Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні / за ред. Я.М. Шевченко. – Харків: Консум, 1999. – 272 с.
166. Роїна О.М. Трудові правовідносини: практичний посібник / О.М. Роїна– К.: КНТ, 2005. – 348 с.
167. Ротань В. Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю/ В.Г. Ротань, І.В. Зуб, Б.С. Стичинський – К.: А.С.К., 2006. – 976 с.
168. Рошканюк В. М. Правове регулювання соціального захисту в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Рошканюк Вадим Михайлович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2012. – 19 с.
169. Рудницька О.П. Правове регулювання гарантійних виплат у трудовому праві : монографія / О.П. Рудницька – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 176 с.
170. Семенюта Н.Н. Современные проблемы трудового права в России / Н.Н. Семенюта // Государство и право. – 2002. – № 4. – С. 116 – 120.
171. Серeda О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання / О. Серeda // Право України. – 2002. – № 9. – С. 82 – 85.

172. Сімутіна Я. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці / Я. Сімутіна // Юридична Україна. – 2005. – № 10 (34). – С. 44 – 50.
173. Ситницька О.А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : монографія / О. А. Ситницька. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. – 167 с.
174. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні : підруч. для студ. ВНЗ, що навчаються за фахом "Правознавство" / І. М. Сирота ; Одеська національна юридична академія. - Вид. 7-е, перероб. й доп. з урахуванням змін чинного законодавства. - Х. : Одіссей, 2007. - 408 с.
175. Скачкова Г. С. Проблемы ответственности в сфере труда (обзор материалов Научно-практической конференции) / Г. С. Скачкова // Государство и право. – 2007. – № 7.– С. 114 – 117.
176. Скіпенко Р. Становлення трудового процесуального права як самостійної галузі українського права / Р. Скіпенко // Право України. – 2007. – № 7. – С. 41 – 44.
177. Скобелкин В.Н. Дисциплинарная и материальная ответственность рабочих и служащих / В.Н. Скобелкин– Воронеж, 1990. – 223 с.
178. Скрипнюк О. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. Монографія. / О. Скрипнюк – К.: ІДП ім. В.М.Корецького НАНУ, 2000. – 600 с.
179. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект : монографія / А.М. Слюсар. – Х. : ФІНН, 2011. – 335 с.
180. Смирнов О. В. Основные принципы советского трудового права / О.В. Смирнов – М.: Юрид. лит., 1977. – 213 с.
181. Соболев С.А. Трудовое право России и социальное развитие / С.А. Соболев // Государство и право. – 1997. – № 4. – С. 108 – 116.
182. Собянина М.Д. О принципах социального партнерства / М.Д. Собянина // Правоведение. – 2006. – № 6. – С. 91 – 96.
183. Соловійова Л. Роботодавець: термінологічні та правові аспекти / Л. Соловійова // Право України. – 2002. – № 3. – С. 76 – 81.
184. Солодовник Л. Юридичні факти – підстави виникнення трудових правовідносин / Л. Солодовник // Право України. – 2000. – № 1. – С. 59 – 63.
185. Сошникова Т. А. Правовые проблемы повышения роли профессиональных союзов в управлении государственными и общественными делами, защите трудовых прав работников / Т.А. Сошникова // Государство и право. – 2005. – № 4. – С. 37 - 41.
186. Становлення та розвиток цивільних і трудових правовідносин у сучасній Україні / Я.М. Шевченко та ін.; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К. : б.в., 2001. – 246 с.
187. Сташків Б.І. Гарантії права на соціальне забезпечення : навч. вид. / Б.І. Сташків. – Чернігів : б. в., 2011. – 100 с.
188. Стависский П.Р. Проблемы материальной ответственности в советском трудовом праве / П.Р. Стависский – К.: Вища школа, 1982. – 183 с.
189. Ставцева А. И. Трудовой договор / А.И. Ставцева, О. С. Хохрякова– М., 1983. – 176 с.
190. Сыроватская Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства / Л. А. Сыроватская. – М.: Юрид. лит., 1990. – 176 с.
191. Томашевский К. Л. Трудовой договор в законодательстве стран Западной Европы: сравнительно-правовой аспект / К. Л. Томашевский // Государство и право. – 2005. – № 6. – С. 97 – 101.

192. Трудове право України : академічний курс: підручник / А. Ю. Бабаскін та ін. ; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. - К.: А.С.К., 2004. – 607 с.
193. Трудовое право России: учебник / Ю.П. Орловский и др. ; отв. ред. Ю.П. Орловский, А.Ф. Нуртдинова. – Изд. 2-е. – М. : Контракт ; М. : Инфра-М, 2008. – 598 с.
194. Трудове законодавство України і Європейська соціальна хартія (переглянута): питання адаптації. – К.: Знання, 2005. – 276 с.
195. Трудове право України: академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Ін Юре, 2007. – 536 с.
196. Трудове право України : основи теорії труд. права : навч. посіб. / В. В. Бонтлаб та ін. ; за заг. ред. В. Л. Костюка та ін.. – К. : Промінь, 2010. – 280 с.
197. Трудове право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П.Д. Пилипенка. - 4-те вид., переробл. та допов. – К. : Ін Юре, 2010. – 533 с.
198. Трудове право України в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 25-27 травня 2006 р. / Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. нац. ун-т внутр. справ ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова. – Х. : [б. в.], 2006. – 506 с.
199. Трудове право України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко, О. Є. Костюченко, Д.С. Підкопай. – Х. : ФІНН, 2010. – 557 с.
200. Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави, м. Харків, 24-25 вересня 2010 р. : матеріали наук.-практ. конф. / Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. екон.-прав. ун-т ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова. – Х.: б. в., 2010. – 292 с.
201. Трунова Г.А. Форми соціального партнерства на сучасному етапі / Г.А. Трунова // Адвокат. – 2005. – № 9. – С. 18 – 20.
202. Угрюмова Г. Дисципліна праці: розвиток та удосконалення інституту / Г. Угрюмова // Право України. – 2006. – № 1. – С. 40 – 43.
203. Усачёв В.Л. Проблемы правового регулирования структуры заработной платы / В.Л. Усачев // Государство и право. – 2005. – № 8. – С. 20 – 24.
204. Фатуев А.А. Трудовое право в жизни человека / А.А. Фатуев. – М., 1991. – 256 с.
205. Федоренко В.М. Оцінка керівників і спеціалістів трудових колективів у нових умовах економічної діяльності : монографія / В. М. Федоренко. – Чернігів : Черніг. держ. ін-т права. соц. технологій та праці, 2009. – 100 с.
206. Харчук Р. С. Розвиток форм захисту трудових прав працівників за умов формування ринкових відносин в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Р.С. Харчук. – Луганськ, 2011. – 20 с.
207. Хохлов Е.Б. Некоторые актуальные проблемы теории и практики современного российского трудового права / Е.Б. Хохлов // Правоведение. – 2006. – № 4 (267). – С. 50 – 67.
208. Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин / Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К. : б.в., 2002. – 263 с.
209. Хуторян Н. Удосконалення порядку надання відпусток у проекті Трудового кодексу України / Н. Хуторян // Юридична Україна. – 2006. – № 1 (37). – С. 44 – 48.
210. Хуторян Н.М. Проблеми визначення поняття «роботодавець» за законодавством України / Н.М. Хуторян // Держава і право. Випуск 31. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. – С. 207 – 215.

211. Хуторян Н.М. Проблеми правової природи і галузевої належності матеріальної відповідальності в трудових відносинах / Н. М. Хуторян // Держава і право. Випуск 17. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – С. 297 – 306.
212. Цепин А., Щиглик А. Государство и профсоюзы в развитом социалистическом обществе / А. Цепин, А. Щиглик. – М.: Профиздат, 1979. – 295 с.
213. Чанишева Г.І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. / Г.І. Чанишева. – Одеса: Юридична література, 2001. – 328 с.
214. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України / Г. Чанишева // Право України. – 2000. – № 12. – С. 80 – 86.
215. Шабуніна А. Приватноправові та публічно правові тенденції у розвитку трудового права в країнах Західної Європи / А. Шабуніна // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 4 (43). – С. 213 – 220.
216. Шамшина І.І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин : монографія / І.І. Шамшина. – Луганськ : Література, 2010. – 448 с.
217. Швець Н. Випадки, за якими забороняється проведення страйку в Україні / Н. Швець // Право України. – 2006. – № 10. – С. 89-91.
218. Швець Н. Відмінності страйків від інших акцій протесту / Н. Швець // Право України. – 2007. – № 8. – С. 57-60.
219. Шульженко І. Диференціація правового регулювання праці за статевою ознакою / І. Шульженко // Право України. – 2007. – № 4. – С. 71 – 74.
220. Чумак О. О. Припинення трудових правовідносин не за ініціативою сторін трудового договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / О. О. Чумак. – К., 2011. – 16 с.
221. Щербина В.І. Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин / В.І. Щербина. – Д. : б.в., 2005.– 266 с.
222. Щербина В. І. Функції трудового права / В.І. Щербина. – Д. : Академія митної служби України, 2007. – 426 с.
223. Щербань В.А. Функції професійних спілок у сучасних умовах / В.А. Щербань // Адвокат. – 2004. – № 7. – С. 22 – 25.
224. Яремчук О. Проблеми дефініції трудового колективу напередодні прийняття нового Кодексу про працю України / О. Яремчук // Право України. – 2003. – № 12. – С. 103 –106.
225. Ярошенко О. Проблемні моменти законодавчого регулювання трудових спорів /
226. О. Яремчук // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 1 (40). – С. 206-214.
227. Ярошенко О.М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: монографія / О.М. Ярошенко. – Х. : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 456 с.

М.В. Менджул, О.Я. Рогач

ПОРІВНЯЛЬНЕ ТРУДОВЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРАВО

Методичний посібник

для студентів за напрямом підготовки «Міжнародне право»

Підписано до друку 18.02.2017 р.

Ум.друк.арк. 2,79. Зам.№13

Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ»

88015, м.Ужгород, вул. Заньковецької, 89-А

dep-editors@uzhnu.edu.ua

